

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ב.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תש"ע

פרשת יתרו

א. ספורנו .

11. וקשה לרבינו מדוע דוקא בלידת הבן השני צויין ענין הצלתו מחרב פרעה - הרי מאז כבר ברח משם! 12. הכתוב מיד אחרי פסוק כב ("ותלד בן ויקרא שמו גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה"). הרי שהמלך מת בין שתי הלידות. 13. לשון הראב"ע ב,טו: ארץ מדין סרים היו אל משמעת פרעה. ועיין פירוש רבינו לעיל ב,כג ובביאורנו שם.

פרק יח' פסוק ד': (ד) ויצילני מקרב פרעה יו. כי בלדת אליעזר כבר מת אותו מלך מצרים שיהיה רודף את משה, כאמרו "ויהי בלמים הרבים ההם וימת מלך מצרים" (לעיל ב, כג). ואז בטה להיות נמלט מקרב פרעה, כי עד מותו לא היה משה בטוח מחביו בקל. מקום שיהיה נודע אצל פרעה יו. בענין "אם יש גוי וממלכה אשר לא שלח אדני שם לבקשך... והשביע את הממלכה ואת הגוי" (מלכים א, יח, ט).

אילנות

1. מה הפציה המתאזרת כאן?
2. מהי תשובת פרשנו לאופו של צנין ואיך הוא מנמק זאת?
3. פרשנו מתאר את אופן מיצוץ הצירית המלך רק בצדו חי, למה זה חשוב לזו?
4. למה הכסוק מספר מלכים מסייע לזו?
5. למה חשוב להדגיש כי ארץ מדין היתה ככסופות למצרים?

* * *

ב. תוספת ברכה .

ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה (י"ח י') ומכאן למדו במס' ברכות (נ"ד א'), שכל מי שהי' בסכנה וניצל ממנה חייב לברך ברכת הודאה (היא הברכה הנודעת בשם ברכת הגומל). ושם (ע"ב) אמרו ארבעה צריכין להודות. יורדי הים, הולכי מדבריות, חולה שנתרפא וחיבש בבית האסורים שיצא. ויש להעיר על שלא אמר חייבים להודות, כי הלשון צריכים משמע רק דראוי להודות ולא חיוב ממש.

אילנות

1. לכאורה מה קשה או מונח בפרשנו המצריק או מאכסר ללאו מננו?
2. מה המושג לארבעה אלה שניתן להכניסם לקטגוריה אחת?
3. למה רק ראוי ולא חייב?

* * *

ג. אור החיים .

פרק יח' פסוק כא': וראיתי לתת לב איך זכה יתרו שתכתב על ידו פרשה זו, והן אמת כי הוא כבר משה עבד ה' והנה שקרו שכתבו ה', אלא היה ה' יכול עשות לו דרך כבוד אחר לא בדרך זה שיראה חס ושלום כפחות ידיעה בעם ה' עד שבא כהן מדין והשכילם:

יתרו

ויותר יערכ לחד טעם זה למאן דאמר
 (זכחים קט"ו). יתרו קדם מתן תורה בא פי
 נתחכם ה' על זה קדם מתן תורה לומר שהגם
 שיש באמות יותר חכמים מישראל אף על פי
 כן אותנו הביא ה' אליו ובחר בנו, ועל זה
 בפרט עלינו לשבח לאשר בחר בנו מצד
 חסדיו. גם למאן דאמר אחר מתן תורה יש
 טעם במה שסדר ביאתו קדם להראות הפונה
 הנזכרת שזולת זה אין הפונה הנזכרת נגלית
 והבין:

ונראה כי טעם הדבר הוא להראות ה' את
 בני ישראל הדור ההוא וכל דור ודור
 כי יש באמות גדולים בהכנה ובהשכלה, וצא
 ולמד מהשכלת יתרו בעצתו ואפן סדר בני
 אדם אשר בחר כי יש באמות מכירים דברים
 המאשרים, והפונה בזה כי לא באה הבחירה
 בישראל לצד שיש בהם השכלה והכרה יותר
 מכל האמות, וזה לך האות השכלת יתרו הא
 למדת כי לא מרב חכמת ישראל והשכלתם
 בחר ה' בהם אלא לחסד עליון ולאהבת
 האבות.

אלה

1. מהי אלתו?
2. מסוף הקטע הראשון הוא מלפ אלה אפשרית נוספת, מהי?
3. מהי תשובתו הכוללת לכל זה?
4. איך הוא מכין את המועד: "השכלה" כאן?
5. למה בחר הקב"ה בנו?
6. מה ההבדל בין אם הדבר קרה לפני או אחרי מתן תורה?

* * *

ד. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן .

11. אחרי הכנתם ליעודכם כמבואר בפסוק
 ד. 12. הקבלה המיוחדת בה קיבלו ישראל
 את התורה להלן בפרק כד. וכן דעת רש"י
 בפסוקנו דעל ברית זאת מדבר פסוקינו. וכן
 דעת הראב"ע. שלא כר"א ור"ע במכילתא
 שנהלקו האם "ברית שבת" או "ברית מילה".
 13. נעשה לתכלית שנשמע בקולו כעבדים
 המשמשים את הרב שלא על דרך לקבל
 פרס' (לשון רבינו להלן כדז). וכך אמרו
 והתחייבו אחרי שזרק משה את חצי הדם
 על המזבח (פסוק ז) וקרא לפניכם את ספר
 הברית (פסוק ז) ולפני שזרק עליהם את
 המחצית השניה של הדם (פסוק ח) כחתימת
 כרית הברית. 14. שהייתי צריך להכותם
 בעשר המכות כדי להחזירם בתשובה, כמבואר
 בפסוק ד שהוא הקדמה לפסוקנו. 15. כך
 שכיחס לשאר הנבראים כל המין האנושי
 בשם "סגולה" יקראו ("סגולה" = יקראו
 חביב). 16. "מכל", הוא מ"ם היתרון. 17.
 הברל כמותי ולא איכותי. 18. ויש להם חלק
 לעולם הבא (רמב"ם הלכות מלכים ה,יא),
 כשם שיכל ישראל יש להם חלק לעולם
 הבא' (סנהדרין פרק יד משנה א) חוץ מאלה
 הפנויים שם במשנה, ורבים המה. חידוש
 גדול של רבינו קא הזינא הכא (בניגוד גמור
 לפירוש הרמב"ן בפסוקנו, ועוד יותר מנוגד
 לפירוש המשך חכמה, יעויין שם).

פרק יט' פסוק ה' : (ה) ועתה יי אם שמוע תשמעו בקלי.
 לקבל עליכם התורה
 והמצוה. ושמרתם את בריתי. הברית
 שאכרת על קבלתכם¹², והוא הברית שכת
 אחר שאמרו "נעשה ונשמע"¹³ (להלן כד,
 ז). כאמרו "הנה דם הברית אשר כרת ה'
 עמכם על כל הדברים האלה" (שם ח). באפן
 שלא אצטרף לעשות לכם כמו שעשיתי
 למצרים¹⁴. והייתם לי סגולה מכל העמים.
 אף-על-פי שכל המין האנושי יקר אצלי
 מכל יתרו הנמצאים השפלים¹⁵, כי הוא
 לבדו המקובל בהם. כאמרו זכרונם לברכה:
 חביב אדם שנקרא בצלם (אבות ג, יד). מכל
 מקום אתם תהיו לי סגולה מכלם¹⁶. פי לי
 כל הארץ. והקב"ל ביניכם בפחות ויתר
 הוא¹⁷, כי אמנם "לי כל הארץ" וחסדי
 אמות העולם יורים אצלי בלי ספק¹⁸.

אלה

1. קרא שוב את הפסוקים ד' ו-ה', באה ככך ד' מכין לקראת היצוד שמוח ה'?
2. מהי הברית ומתי היא נצטתה?
3. למה הקב"ה לא יצטרק לצוות לנו כמו עשה למצרים?
4. איך הוא מכרס "סגולה"?
5. ההבדל בין עם ישראל לבין האומות הוא ההבדל כמותי ולא איכותי, זוהי דעה מהסכנות,
 התוכל לנמקה?
6. איך הוא מסביר: "כי לי כל הארץ"?

* * *

יתרו

ה. מדרש רבה .

פרק ב' פסוק ב': וּמִשַּׁל לְמֶלֶךְ בְּשָׂר וְדָם שְׂכָנִים לְמַדִּינָה - מִכְּבָדִין
 אוֹתָהּ וּמִרְבִּיצִין אוֹתָהּ וּמְעַטְרִים אוֹתָהּ וּמְפָרְשִׁין קִיטָאוֹת וְכֻלִּים נְאִים וּמְדַלִּיקִין
 גְּרוֹת, אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: אֲנִי אֵינִי כֵן אֶלָּא נִכְנָסְתִי בְּעוֹלָמִי פְּרִשְׁתִּי קִיטָאוֹת,
 שְׁנָאֲמַר: (ישעיה מ, כב) 'הַנּוֹטָה כְּדֹק שָׁמַיִם', הַדְּלֵקְתִּי גְרוֹת, שְׁנָאֲמַר: (בראשית א, יד)
 'וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרוֹת', רַבְצָתִי מִיָּם, שְׁנָאֲמַר: (שם שם, ט) 'יִקְוּ הַמַּיִם', עֲטַרְתִּי
 כָּל מָה שֶׁעָשִׂיתִי, שְׁנָאֲמַר: (שם ב, א) 'וַיִּכְלוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם'.

אלף

1. איך קשור מדרש זה לפסוקנו?
2. כל הדברים המצוינים במדרש נהגים לכל האומות ולא דוקא לישראל, אכר דוקא צל בני ישראל
 נאמר פסוק ב' והלאה, אם כן זה לא דומה כלל?
3. איך בכל זאת ניתן לקשור את הפסוק ואת המדרש לרציון המובע בו?

* * *

הכתב והקבלה

פרק ב' פסוק ג' :

(ג) 'אלהי אחרים. ספרים
 עוֹשִׂים עֲלֵיהֶם (רשיי עמלחה) (הדרדור גלגלעס), ולא יסכן לפגם עליהם ספרים זולתי
 (הדרדור גלגלעס) שנגזר עליהם לעולם לקרותם עליהם (לגלו רשיי); ורשיי כפי נקרא ספרי עיני
 שמתקבלים כס עשהר (חנהלעגער, חנהלעגער גלגלעס), היא ולא תשסוה לכל
 לשר, שנקבל כס עשהר, וכן שדל ועלעדי אין עליהם קבלתי עלמתי עשהר, עיני כי
 סלס אין כס עליהם מעלמס רק נומה הקנע שסס כול ית' כס תגרה לשיס עושלטי, וסו ית'
 נקבל עליהם, תס המועות קרלטי שוטי ית' עליהם דללטי, ונקראו עליהם ספרים ללה לוער
 שלין כס לסי מעלמס רק מסי בגוה עעטי והגוה עעטי עשך גיכ כסו עעטי עעלי עד צעל
 כס סעמטי על סלס כול ית', ולכן נלוער (רשיי יל) וסי עליהם שגס צכוס צעל כס סעמטי על
 סלס כי כלס עקנלטי כסס עעטי ית' ח"ס וסלו על פניס וסעמו ה' כול סעלטי (כסטיס):

אלף

1. מה הקושי ואיך סול קושי זה?
2. כרשנו מוכר כאן מספר תשובות על אחריות, התוכל למנותן ולהסבירן?
3. מנין ולא מה שאביס האליליטי את כוהת?
4. מה צריכה לכן להיות המסקנה שלנו מכל זה?

* * *